

Oponentský posudek diplomové/bakalářské práce

Název práce: Psychologicko-etické aspekty posledních věcí člověka

Autor práce: Bc. Magda Kümmelová

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Datum: 12. 5. 2019

Práce je zaměřena na problematiku, kterou autorka dobře zná a sama se v ní angažuje, jak je vidět na řadě míst předloženého textu. Tato skutečnost je při psaní výhodou, ale může být i určitou pastí, neboť člověk se může vymknout ze stylu diplomové práce a dostat se do stylu psaní příručky či poučení.

Autorka si klade za cíl (s. 6) stanovit a popsat vhodné eticko-psychologické aspekty a doporučení pro práci s umírajícími a jejich blízkými. S tím souvisí i avizované srovnání doporučení popisovaných v odborné literatuře. Takto zvolený cíl sice vzbuzuje mírnou pochybnost svou obecností, nicméně odpovídá zaměření daného studijního programu a je tedy přijatelný.

Práce má kromě úvodu a závěru osm hlavních kapitol, které přinejmenším v první polovině práce logicky navazují. V druhé polovině práce mám již určité výhrady, neboť kapitoly nazvané *principy pomoci pozůstalým*, *současné etické systémy* a *diskuse* zcela nenaplnují očekávání, které vzbuzují.

Celá práce se totiž podobá více pokusu o zpracování příručky či učebnice. Autorka v ní nedemonstruje především to, co se při studiu naučila a co nově promyslela, ale staví se spíše do role učitele a znalce, který vyučuje. Tomu odpovídá i stylistika a časté používání zvýrazněného písma. Domnívám se tedy, že autorka upadla do výše zmíněné pasti a nevyužila svých zkušeností při psaní práce správným způsobem. V první polovině práce, kde se předpokládá solidní popis problematiky, ať už na základě literatury, nebo zkušenosti, je takový přístup ještě přijatelný, ale v závěru už nikoli. Práce tak nedochází k nějakému objevu, k nějaké syntéze apod., ale pokračuje ve vysvětlování toho, jak to v dané oblasti chodí.

K naplnění cílů lze říci, že práce dospívá ke srovnání doporučení pro pomoc umírajícím v kapitole 9. Ono slibované srovnání je ale velmi vágní a strohé, autorka prakticky jen

vypisuje doporučení z knihy J. Kutnohorské a konstatuje bez hlubšího rozboru jejich shodu se zkušenostmi z autorčina pracoviště. Ve druhém případě již k mírnému srovnání dochází, a to mezi N. Špaténkovou a V. Kast. Jde ale víc o rozvinutí první autorky druhou, než o srovnání a kritické promyšlení. Naplnění avizovaných cílů je tedy velmi problematické.

Kapitola o současných etických systémech je velmi schématická a prakticky v ní nenajdeme více než předložení stručného popisu Kantovy etiky a utilitarismu. Vedle toho najdeme jen stručné zmínění etiky péče a situační etiky, jejíž kontext na daném místě není vůbec jasný. Proč autorka vybrala zrovna tyto etické systémy? Bez hlubšího vysvětlení autorka uvádí jedno etické dilema (s. 70 a dále), kde je ale řada nejasností. Proč autorka vybrala dilema, kde obě jí uváděné etické teorie dospívají ke stejnému závěru? Každé dilema není takto „snadno“ řešitelné a otázka, co dělat, když různé etické systémy docházejí k různým doporučením, zůstává nezodpovězena. Zůstávají ale i otázky v rámci jednotlivých systémů. Proč by např. bylo podle Kanta mravní povinností umožnit ženám v daném příkladu setkání? Jak lze tuto situaci vysvětlit s použitím kategorického imperativu?

Autorka má bezpochyby dobré a rozsáhlé zkušenosti z oblasti práce s umírajícími, ale má velké rezervy v jejich odborné reflexi. Nastiňuje jako samozřejmost celou řadu myšlenek, které ale vůbec samozřejmé nejsou, a vzbuzuje tak podezření, že určité zásadní postoje a doporučení vycházejí více z osobní intuice než kritické reflexe.

Uvádím zde několik příkladů:

s. 9: Z toho, že většina z nás nějak ví, co pojem „lidská důstojnost“ znamená, rozhodně nevyplývá, že definice lidské důstojnosti neexistuje. Naopak to znamená, že definic může být více.

s. 10: Uvádění zrušení trestu smrti do souvislosti s inherentním pojetím lidské důstojnosti je nepřesné. Pro celou řadu autorů hlásících se k inherentnímu pojetí lidské důstojnosti (např. Kant) není trest vůbec v rozporu s lidskou důstojností, naopak dokládá naši odpovědnost, která s důstojností úzce souvisí.

s. 10: Domněnka, že slovní formulace „důstojnost člověka“ více vyjadřuje inherentní pojetí, na rozdíl od „lidské důstojnosti“, které odpovídá kontingentnímu pojetí, je naprosto nepodložené a nelogické. Z ničeho neplyne a navíc je více důvodů, proč chápat „lidskou důstojnost“ jako více odpovídající inherentnímu pojetí (např. proto, že je lidská, tj. platí pro celý lidský druh, nejen pro jednoho nahodilého „člověka“, nebo: souvisí s klasickým rozlišením „úkonu člověka“ a „lidského úkonu“, kdy ten vpravdě a typický lidský je ten druhý apod.).

s. 12: Etické kodexy se nesnaží redukovat napětí mezi pečujícím a pacientem, to není jejich úkol.

s. 16: Princip dvojího účinku není jev, ale argumentací podložený postup, jak eticky posoudit přijatelné jednání v určitém typu situace.

s. 23: Stav bezmocnosti u novorozence nelze srovnávat se stavem bezmocnosti nemocného na základě obhajoby přirozenosti daného stavu. Přirozená je bezmoc u novorozence, kdežto bezmoc u nemocného je zlem, chybou, nedostatkem. Vysvětlení významu péče o pacienta tedy musí být založeno jinak než vysvětlení nutnosti péče o novorozence.

Práce je sepsána pečlivě a jazykově na solidní úrovni. Nedostatky jsou v tomto ohledu spíše drobnosti. Vytknout lze například použití tučného písma v textu práce, které je nevhodné a působí rušivě. Lze ho pochopit při psaní učebnice, ale nikoli v textu jako je diplomová práce. Dále: chybí pozn. pod čarou č. 15. Na některých místech jsou dále špatně formátované odstavce v pozn. pod čarou, např. s. 67. Na s. 40 špatně latinsky „pre finem“ místo správného „prae fine“

Vzhledem k uvedeným důvodům hodnotím práci jako přijatelnou pro obhajobu. Samotnou práci hodnotím jako dobrou, ale celkové hodnocení samozřejmě záleží na celku obhajoby.

Tomáš Machula

